

Nyitott ajtó

A Big Brum félnapos TIE foglalkozása 5-7 éveseknek. (részletek a Big Brum 1998-99-es éves beszámolójából)

A *Nyitott ajtó* egy improvizáción alapuló foglalkozás volt, amely az azonosság és a másság fogalmait vizsgálta. A tanítási drámát és színházi jeleneteket magába foglaló foglalkozás nagy hangsúlyt helyezett a gyermekek aktív részvételére. Az improvizációt Spinoza *Etikájának* főbb kérdéseire alapoztuk. Miért létezőnk? Miből áll a világ? Hol a helyünk a dolgok nagy rendszerében? Szabadok vagyunk-e? Hogyan élünk? Ezek azok a kérdések, amelyek az emberi fajt, különösen a fiatalokat foglalkoztatják. A társulat azt gondolta, hogy ezek a kérdések megfelelő kiindulópontot biztosítanak az azonosság és a másság vizsgálatához. Mindig megtalálható valamilyen hasonlóság két, egyébként különböző dolog között, de emellett nem csak más dolgokkal szemben fedezhető fel különbség, hanem önmaga is hordoz valamilyen másságot. Ezeket a fogalmakat a komplex gondolkodás vizsgálatának egyik eszközeként használtuk. Célunk az volt, hogy lehetővé tegyünk a gyerekek számára, hogy látszólag ellentmondásos gondolatokat és jelenségeket érezzenek a sajátjuknak egy időben, és ezáltal képessé tegyünk őket a dolgok szövevényes belső viszonyrendszerének a felfedezésére, ezzel az emberi kapcsolatok és a természet folyamatainak a megértésére. Egy egyszerű történetet választottunk vizsgálódásunk keretéül.

Bo nyomorék lábbal született. Amikor a falu lakói erre rájöttek, megbélyegezték mássága miatt és kitéték a déli napra, hogy elpusztuljon. Mivel az anyja szerette, az éjszaka leple kikúszott a sziklákhöz és karjaiba vette gyermekét. A holdfény segítette megtalálni az utat a városba, ahol az anya letette egy árvaház kapujába. „Bőgjél Bo, bőgjél!” biztatta. Így halhatta meg Tamás testvér a sírást, és így vehette gondozásába a csecsemőt.

Nos, vak volt ugyan Tamás testvér, de megvolt áldva belső látással. Ahogy Bo egyre nőtt a szeretete és gondoskodása alatt, Tamás testvér megtanított neki rengeteg mindent a világ dolgairól. Mesélt Tamás testvér a holdról, és arról, hogy miként készítette az ember úrhajót, hogy felmenjen a holdra és örök időkre otthagya a lábnyomát. Bo éjszakánként kimászott a hálószobából és egymagában csodálta az éjszakai eget, furdelve magát ragyogó fényében.

Egy reggelen azonban Tamás testvér nem ébredt fel. A barátja nélkül Bo magányosnak érezte magát a kongó tantermekben, és semmi nem könnyítette meg a végtelennek tűnő feladatokat, munkákat. Úgy döntött, hogy számára már nem maradt semmi ebben az árvaházban. Egyik éjszaka utoljára mászott ki a hálószobájából, megszökött az árvaházból, hogy a városban próbálja szerencsét. A város szemételepén tért nyugovóra, fáradtan és tele félelemmel.

Ebből a történetből készült mozgásszínházi jelenet megtekintésére kértük a fiatalokat a foglalkozás elején. A jelenet után láthatóvá vált maga a szemételep. Egy hatalmas szemétdomb, ami messzire nyúlik, ameddig a szem ellát. A foglalkozásvezető kijelentette, hogy sok mindent megtudhatunk az emberekről az alapján, hogy mit dobnak ki, és megkérte a gyerekeket, hogy vizsgálják meg a szemetet – dobozok, csomagoló papír, ruhák –, s derítsenek ki minél többet erről a városról. Ebben különféle drámai eszközök használata is segített. Például hangot kölcsönöztünk a tárgyakkal, de a foglalkozásvezető azt is kérte a gyerekektől, hogy írják le a várost egy magasabb pontról és a szemételepről is. Attól függően, hogy a gyerekek mit javasoltak, találkozhattak egy olyan gyerekekkel, akik ezen a telepen született. A foglalkozásvezető a „lelkiismeretes lakosok” szerepét ajánlotta fel a gyerekeknek, akik aggódnak a terjedő szemét miatt és amiatt, hogy egyesek ezen és ebből élnek. Ezen a ponton került be a játékba egy felöltöztetett báb, amit ruhájának elemzésével ismerhettek meg a gyerekek. Ezután a foglalkozásvezető magára vette a báb kabátját és Miss Harman-ként mutatkozott be. Elmondta, azért jött, hogy rábeszélje Bo-t az intézetbe való visszatérésre, és ebben a gyerekek segítségét kérte.

A keret szabta határokon belül az óra szerkezete maximális szabadságot adott. Három jelenetet láthattak a gyerekek, amelyek az azonosságokat és a másságot mutatták be, olyan pillanatokat megragadva, amelyek valamilyen minőségi változást jelenítenek meg. Az első jelenet Bo szemételepre történő érkezését ábrázolta, és első találkozását a Jammin' nevű fiúval, aki a szemételepen született (és a Mac Donalds-os pólóról kapta a nevét). Bo álcázza magát, így veszi fel a telep identitását. A második jelenetben Bo egy vaskori nyilat talál, amikor mélyebbre ás a szemét között. A harmadikban Bo a hold pocsolyában tükröződő képével játszik, majd fehérre festi az arcát, „*Ember a holdban, Hold az emberben*”. Újra megváltoztatja az identitását.

A jelenetek után a gyerekek beszélhettek Bo-val és Jammin'-nel. A folytatás a gyerekek Miss Harmannak javasolt ötletein múltott. A tanítási dráma különféle eszközeit használtuk az identitás és a különbségek vizsgálá-

lata érdekében. Ezek közé tartozott az idő lelassítása, bizonyos történések újrajátszása, a „társolyunkban lévő” és előkészített jelenetek bemutatása, amelyek néha izgalmas színházi pillanatokat eredményeztek, illetve a díszlet részét képező, jelentéssel bíró tárgyak használata, a szerepek kidolgozása stb.

Nem volt előre kitalált befejezése a foglalkozásnak. A második óra végén a társulat megpróbálta fizikailag rögzíteni a foglalkozás során elért legmagasabb szintű tudást, hogy legyen mit tovább vinniük a résztvevő gyerekeknek. A foglalkozások során sosem született két egyforma megoldás Bo dilemmájára, amit talán a legjobban úgy írhatunk le, hogy nem akar a városba visszatérni, mert „nem oda tartozik”. A gyerekek felismerték, hogy a város ellentmondásos hely, ahol megtalálható a végtelen gazdagság és a végtelen szegénység is egyszerre. Hamar rámutattak arra, hogy a szeméttelp a város tükre, mivel a mellékterméke. Mégsem akarták, hogy Bo itt maradjon. Mindenáron meg akarták győzni a kissé értetlen Miss Harmant, hogy Jammin' lényegében ugyanolyan mint Bo, csak nem tanították és nincsen rendes otthona. Ezért lehetett Jammin' a szeméttelp első számú törvényének megtestesítője, ami így szólt: ami az enyém, az a tiéd is. Volt amikor a város törvényeit akarták megváltoztatni a gyerekek, és volt, amikor Bo-t akarták rávenni, hogy tanítson a Holdról Jammin'-nak, ahogy őt is tanította Tamás testvér. A lehetőségek száma végtelen volt, és a gyerekek megértették, hogy a szeméttelpen élt élet a folyamatos változásoké, a születésé és az elmúlásé. Egy megoldás elkerülhetetlenül egy újabb kérdést szül. Egy alkalommal Miss Harman egy iskolai egyenruhát ajánlott fel Bo-nak, hogy ezzel visszacsalja a városba. Egy gyerek, felismerve a helyzet erőszakosságát, a következő szavakkal írta le ezt a fajta megoldást: „egy lépés előre, kettő hátra”.

Ezt a foglalkozást különösen jól fogadták az iskolák, és fontos művészi és pedagógiai előrelépést jelentett a társulat számára.¹⁰ A „Nyitott ajtó” rengeteg különböző tantárgyat összekötő lehetőséget kínált a tanárok számára. De a legizgalmasabb események Bo, Jammin', Miss Harman és a gyerekek között történtek meg. A fiatalok artikuláltan és érzelmeiktől fűtve fogalmazták meg a mindennapi élet fontos problémáit. Bo önazonosság keresése, amely egyben másságának elfogadtatásáért folytatott küzdelem is, egy olyan problémakör része, melyet a 9-12 éves korosztály minden zsigérével át tud élni.

„Nehogy valaha letöröld azt a holdat az arcodról!” – súgta egy gyerek Bo fülébe az egyik játék során.



Kőérintő

Touchstone

– a Big Brum 4-7 éveseknek szóló TIE programjáról –

Lépj be a *Kőérintő* (*Touchstone*) világába! Üldögélj a nagy fa alatt, kövesd a lábnyomokat, másszál hegyet, ősi sziklák felszínén futtasd végig az ujjad, és hallgasd a múlt, a jelen és a jövő hangjait!

A *Kőérintő* (*Touchstone*) 4-7 éves kor közötti gyerekek számára létrehozott, fél iskolanapos foglalkozás volt, amely a tér és az idő, a tegnap-ma-holnap, a múlt-jelen-jövő fogalmait vizsgálata.

A foglalkozás előkészületi szakaszában tanulmányoztuk az idegtant és a fiatalkori agyfejlődést. Steven Rose, Sir David Winkley és Susan Greenfield írásait olvastuk. Megértettük a cselekvő tanulás fontosságát, azt, hogy különösen a szellemi fejlődés korai szakaszaiban cselekvéseken keresztül tanulunk, hogy az így szerzett tapasztalatok miként formálják a gondolkodást. Ezért tartotta fontosnak a társulat, hogy a program olyan helyszínen játszódjon, amelyet mi magunk építettünk fel. A Castle Vale-i Fort Központot teljes egészében a mi történetünk világává alakítottuk át. Úgy terveztük meg a helyszínt, hogy az minden érzékszervre hasson. A természeti mintákat és Hundertwasser munkáját követve tapintható, természetes anyagokat, színeket és mintákat felhasználva többszintes teret alkottunk, amelybe különböző fizikai akadályokat is beépítettünk. A társulattal együttműködött egy zeneszerző – Dan Lawrence – is, aki a foglalkozás hanganyagát készítette el. Amint átlépték a gyerekek a Fort központ kapuit, tudták, hogy egy másik világba léptek be.

A foglalkozás az osztályteremben kezdődött. Megkértünk minden osztályt, hogy hozzanak magukkal egy általuk készített dobozt: egy olyan különleges dobozt, amelyben az emlékeiket tarthatják. A foglalkozás során bejárt útjuk alatt összegyűjtött tárgyakat ebbe a dobozba tettük, s a foglalkozás végén odaadtuk az osztálynak. Ez lett az ő saját *Kőérintőjük*.

¹⁰ Fontos elmondanunk azt, hogy a foglalkozást szinte lehetetlen volt *eladni* húsvét előtt, az iskolák év végi anyagi nehézségei miatt. (Meg kell jegyeznünk azt is, hogy a drámát egyre inkább tanidőn kívüli tevékenységnek tartják és nem tanulási módnak...) A társulatnak radikálisan változtatnia kellett programjai forgalmazási stratégiáján...